

STROJCAMI OSUDU SME MY SAMI, TVRDÍ MUŽ, KTORÝ PREŽIL PÁD LAVÍNY

Michal Zeman | 24.12.2014 13:00

Pod majestátnou osemtisícovkou Dhaulagiri prežil nedávno najťažší a najbizarnejší deň svojho života. S obrovskou dávkou šťastia sa vyhrabal so siedmimi ďalšími horolezcami spod lavíny, ale tá istá masa snehu mu vzala skvelých priateľov. V Himalájach čakala smrť na šéfa expedície Jána Matláka, jeho zástupcu Vladimíra Švancára a tiež troch Nepálcov. Žilinčan Peter Kostelanský (48) hory za to neviní.

*Skúsený horolezec Peter Kostelanský sa túto jeseň vybral s priateľmi na svoju prvú osemtisícovku.
Autor: Archív Petra Kostelanského*

Máte pocit, že 14. októbra ste sa druhý raz narodili?

Takto o tom neuvažujem. Každý z nás zažije veľa situácií, keď si ani neuvedomí, že bol blízko smrti. Určite nebudem tento dátum oslavovať ako narodeniny. Pre mňa mala tragédia síce šťastný koniec, ale pod lavínou zahynuli moji kamaráti...

Smrť domorodcov ste vraj niesli ešte ťažšie ako tragický koniec dvoch dlhoročných druhov...

Smrť nepálskych kamarátov sme niesli rovnako ťažko ako smrť našich druhov. Ale s tým rozdielom, že Janko s Vladom si plnili svoj sen, ale oni zahynuli v práci. Nie sme nezodpovední dobrodruhovia, ale s rizikom vždy rátame. Oni nie. Bhoj Kumar Rai, Dorje Šerpa a Gopal Rai sa pohybovali v bezpečnom teréne, nikam neliezli, starali sa o naše pohodlie. Náš kuchár bol čarodejník, dokázal aj v tých podmienkach navariť úžasné jedlá či upiecť krásnu narodeninovú tortu. Bolo príjemné stretnúť a rozprávať sa s nimi, poznať ich.

Máte za sebou ťažké výstupy, ale na osemtisícovku ste sa vybrali prvý raz. Nelákala vás?

Až do tejto jesene sa nenaskytna príležitosť. Po prvé, potrebujete dať dokopy dostatok peňazí, po druhé, dobrú partiu. Musíte si dobre rozmyslieť, s kým strávite dva mesiace často v extrémnych podmienkach. Aj jeden človek dokáže rýchlo rozložiť partiu. Na šancu si musíte počkať. A tiež horolezecky dozrieť, do najvyšších výšok ísť postupne. Dopredu nikdy príliš neplánujem. Vždy mi ide najmä o to, aby to bol pekný projekt, extrémna výška nemusí byť podmienkou.

Ocitli ste sa zasypaný v lavíne. Čo vám v tom čase bežalo myslou, aké sú to chvíle?

Na dlhé úvahy nebol čas. Vznikol problém a bolo ho treba rýchlo riešiť. Najskôr sme zistili, či nikto z nás nie je zranený a potom sme hľadali možnosti úniku.

Ako dlho trvala kritická situácia?

Čas v takých chvíľach beží úplne inak ako obyčajne. Keď sme sa spätne snažili dopátrať k nejakým časovým údajom, každý z nás si to pamätal inak. Niektorí tipovali dvadsať, niektorí sedem až desať minút. Asi sa to už nikdy nedozvieme.

Verili ste, že sa z hrozivej situácie dostanete?

Keby som neveril, tak by som si sadol do kúta a čakal. Ale to nemám v povahe.

Ako vnímate udalosť s odstupom vyše dvoch mesiacov? Čo vám zachránilo život?

Ak to trochu zjednoduším: nožík, zlomená stanová žrdka a rozvaha. Všetci sme boli skúsení ľudia, takže nik nespánikáril a začal robiť, čo mohol a vedel. Nachádzali sme sa ôsmi v spoločenskom stane, mali sme šťastie, že každému z nás zostal nejaký maličký priestor, možno pol metra, ale stačilo to na to, aby sme skúšali hneď kopať. Nevedeli sme presne smer, ktorým sa môžeme dostať von, ani to, aká veľká vrstva snehu je nad nami.

Vyviazli ste so zdravou kožou najmä preto, lebo lavína nebola príliš veľká?

Keby bola naozaj veľká, celý tábor rozmetá na niekoľko stoviek metrov. Ak padá silná prachová lavína, naberie rýchlosť do dvesto kilometrov, to by nik z nás nemal šancu.

Ako ste sa z lavíny dostali?

Únik z pasce nám skomplikoval plynový ohrievač, ktorý sa prevrátil na koberec a ten začal dymiť. Jirko Švihálek s Mirom Peťom, ktorí kopali na jednej strane stanu šikmo hore, sa po chvíli začali v stúpajúcom dyme dusiť a museli prerušiť prácu. Našťastie sa ohrievač podarilo vypnúť, ale koberec stále dymil. Medzitým sa Lacovi Vargicovi na druhej strane podarilo po rozrezaní stropu a s pomocou zlomenej stanovnej žrdky vyšpárať dieru cez celý nános snehu nad nami. Ja s Andrejom Harendarčíkom sme vypadáajúci sneh zhrňali pod seba, aby nám nezapratal východ. Po vytvorení diery sa vzduch trochu vyčistil a dýchanie sa zlepšilo. Aby sa pri vyliezaní nezrútil vyhrabaný otvor, vystrčili sme z neho Andreja ako torpédo s rukami dopredu, potrebovali sme, aby dieru roztlačil a spevnil. Potom sme postupne vyliezali von. Nad nami bolo niečo vyše metra snehu.

Z tejto úzkej diery, nad ktorou je Jiří Švihálek, sa postupne dostalo spod masy snehu osem chlapov.

Autor: Achív Petra Kostelanského

Ocitli ste sa v smrteľnom nebezpečenstve, ale správali ste sa stále racionálne, zachovali ste si chladnú hlavu. Rozhodli skúsenosti alebo zabral pud sebazáchovy a človek sa odrazu absolútne skoncentruje?

Racionálne uvažovanie je podmienené tým, či človek niečo vie, či má skúsenosti, či sa už pohyboval niekedy na hrane a niečo podobné zažil, hoci nie v takom rozsahu.

Ste horolezecký inštruktor, učíte ľudí, ako sa správať v horách. Pomohlo vám to v kritických okamihoch?

Rozhodne áno. Ale dôležité bolo, čo som naznačil: všetci sme už v horách mnohé prežili. Bohužiaľ, nielen príjemné veci. Každá životná skúsenosť vás môže posunúť dopredu, záleží len na tom, čo viete z nej vyťažiť.

Keď ste sa dostali spod lavíny, už ste mali vyhraté?

Nemali, boj o život pokračoval. Vonku stále zúrila víchrica. Chýbalo nám oblečenie a obuv, nemali sme stany ani lopaty. A čo bolo dôležité, vedeli sme, že niekde v priestore tábora sa pod snehom ešte nachádzajú naši priatelia. Prvé kroky viedli k ich záchrane, ale nádej sa postupne strácala. Museli sme nájsť bezpečné miesto, kde by nás neohrozil pád sekundárnej lavíny. Vykopali sme záhrab, do ktorého sme naukladali, čo sa nám podarilo zo zasypaného tábora zachrániť, a v ňom sme prečkali do rána.

Stretli ste sa niekedy v minulosti so situáciou, keď vám hrozilo nebezpečenstvo lavíny?

Nebezpečné situácie sa v horách vyskytujú stále. Či už sú to lavíny alebo trhliny, je nutné byť stále v strehu a snažiť sa im vyhýbať. Vždy je na našom rozhodnutí, kam a kedy sa vyberieme. Väčšinou sme teda strojmi nášho osudu my sami. Potom sú situácie ako táto, ktoré sa dajú charakterizovať ako prírodná katastrofa. Podobne ako zemetrasenie či povodeň. A vtedy je to z veľkej časti už len o šťastí.

Keď sa začalo zhoršovať počasie, zišli ste z druhého tábora. Okolo stále hučali lavíny. Nebola šanca sa zbaliť a odísť?

To sú dezinformácie, ktoré sa objavili v niektorých bulvárnych plátkoch. Nie sme žiadni hazardéri, aby sme pobehovali pomedzi padajúce lavíny alebo ich testovali ako kedysi rafteri v Parichvoste. Lavíny okolo nás padali, ale v bezpečnej vzdialenosti, to je niečo podobné, ako by som bol na železničnej stanici a okolo mňa hučali vlaky, ale to neznamená, že sedím na koľajniciach. Informáciu o zmene počasia sme dostali včas, takže do základného tábora sme zostúpili relatívne v pohode. Dokonca niektorí mali čas sa z neho prejsť smerom na French pass, aby nafotili vrcholové partie plánovanej cesty.

Nič teda nenasvedčovalo, že sa na vás rúti katastrofa?

V ten deň bola hustota lavín akurát výrazne vyššia. Iba jedna, ktorá spadla asi až zo západného vrcholu Tukuche, vytvorila takú tlakovú vlnu, že sme to pocítili aj v tábore. Z tých oblastí nám však nebezpečenstvo nehrozilo. Sledovali sme aj svah nad nami. Bol to v podstate morénový terén, ktorý mal výšku asi šesťdesiat až sedemdesiat metrov. Keď sa stmievalo, tak som pri jeho kontrole videl na ňom vyfúkané kamene a bezsnehové plochy. Takže ani z tejto strany sme nebezpečenstvo nepredpokladali.

Sledovali ste predpoveď počasia?

Samozrejme, stále, a overovali sme ich z viacerých zdrojov. Malo napadnúť 80 cm snehu, čo by v týchto podmienkach a teréne nebol žiadny problém. Lenže v priebehu 24 hodín ho nasypalo bežná dva metre. Ale keď si dvaja najskúsenejší z nás šli pokojne ľahnúť do stanu, bolo zrejmé, že pád lavíny na základný tábor ani oni neočakávali.

Prečo Ján Matlák a Vladimír Švancár odišli zo spoločenského stanu, čo sa im nakoniec stalo osudným?

Museli sme stále odhadzovať padajúci sneh a striedali sme sa pri tom. Niektorí si krátil čas hraním kariet, iný čítal. Čakala nás náročná noc a Janko s Vladom si chceli oddýchnuť. Išli si pospať a vtedy padla lavína. Spoločenský stan, kde zostala väčšina z nás, zasiahla tak, že sme dostali ešte šancu.

Vy ste sa na druhý deň podieľali na hľadaní nezvestných. Ako prebiehala táto akcia?

Po páde lavíny nás na druhý deň všetkých zviezli vrtuľníkom do Beni a potom Pokhary. Urobili sme v tej chvíli, čo sme mohli, Na lavínovisku zostali traja záchranári, ktorí nás poslali do bezpečia a na základe našich informácií ho začali postupne prehľadávať. Večer sme sa s nimi stretli v Pokhare. Nikoho nenašli a tak nás požiadali, či by sme nešli s nimi pomôcť lokalizovať telá našich piatich kamarátov. Rozhodli sme sa, že ja a Jirko na druhý deň odletíme späť do tábora. Vedeli sme, ako vyzeral pred zásahom lavíny, preto sa nám podarilo nájsť všetky telá.

Čo ste prežívali, keď ste ich objavili?

Existujú štatistiky, ktoré sú neúprosné. Ak vás nájdú v lavíne do štvrt hodiny, máte veľkú šancu, ak po polhodine, nádej už rapídne padá. Po dvoch hodinách je už šanca prakticky nulová. Boli len výnimočné prípady, keď mal zasypaný človek nejaký priestor, mohol dýchať, bol teplo oblečený, nepodchladil sa... Keď sme ich našli, vyzerali, ako by pokojne spali. Bolo nám však jasné, že sme o nich navždy prišli. To je situácia, na ktorú sa snažíte si zvyknúť...

Dá sa to? Pomôže čas?

Spýtajte sa o pár rokov... Zatiaľ nie... Poznali sme sa dobre, prežili sme spolu toho príliš veľa a boli sme si veľmi blízki...

*V druhom tábore pod Dhaulagiri spolu s Vladimírom Švancárom, ktorého o niekoľko dní pochovala lavína.
Autor: Achív Petra Kostelanského*

Za celý čas ste nespomenuli strach. Vy ste ho ani chvíľu nemali?

Strach je zlý. Je to niečo, čo zväzuje ruky, prestanete racionálne uvažovať, konáte skratovo. Niekde v pozadí strach určite bol, ale nemali sme naň čas. Nik si nemohol dovoliť horekovať, že je koniec. Ja vždy hovorím, že mám rešpekt. Ten v horách musíte mať.

Na jeseň ste boli jedinou horolezeckou výpravou pod Dhaulagirí. Čím je táto hora výnimočná a zložitá?

Nemyslím si, že niektorá osemtisícovka by bola ľahká alebo ľahšia ako iná. Závisí vždy od podmienok. Aj relatívne bezpečný terén sa ľahko zmení na boj o život. Ale povedzme, že v prípade podobných podmienok sa Dhaulagirí radí k ťažším. Keď je pod kopcom viac expedícií, môžu si vzájomne pomáhať, či už materiálne, alebo prácou. Ak ste tam sami, všetko je na vás a musíte si to odmakať. Niektorí dnes špekulujú, aby ich to veľa nestálo, aby to mali ľahšie. Radi by po cudzích fixoch vybehli až na vrchol. Aj partia Čechov, ktorá mala ísť pôvodne s nami, sa napokon presunula pod Manaslu. Neskôr sme zistili, že tam bude asi pätnásť expedícií, preto asi bolo pre nich ľahšie vyjsť takto hore. Málokomu sa už chce na kopec liezť, takmer každý sa tam chce len dostať.

Niektorí vaši spolulezci sa vyjadrili, že do Himalájí sa už nevrátia. Čo vy? Vyberiete sa na ďalšiu expedíciu?

Nevylučujem, že sa do Himalájí vrátim. Ani to, že sa vrátim na Dhaulagirí dokončiť Jankov sen. Ale to závisí od mnohých okolností. To sa časom utrasie. Hory však za to, čo sa stalo, nemôžu. Chodíme si tam plniť sny a je iba na nás, aby sme dokázali eliminovať subjektívne nebezpečenstvo. Objektívne neovplyvníme. Ale to nás môže stretnúť hocikedy a hocikde. O kamarátov som neprišiel len v horách.

Tragédia vás neodrádza?

Keby som vedel, že sme urobili chybu, niečo nezvládli, podcenili, asi by to bolo iné. Urobili sme všetko, aby sme sa bezpečne vrátili. Boli sme len v nesprávnej chvíli na nesprávnom mieste.

Manželka vám po strachu, ktorý prežila, hory nezatrhla?

Vie, že by to bolo zbytočné, pozná ma. Vie, čo pre mňa znamenajú. Horolezci sú svojím spôsobom veľkí egoisti, lebo sa nepozerajú na to, ako ich vášeň vnímajú najbližší. Manželke je jasné, že do zbytočného rizika by som nikdy nešiel. Je to, ako by som sa ráno vybral na služobnú cestu do Bratislavy a odrazu by sa mi do cesty postavil kamión.

Nemáte rád – podobne ako mnohí iní horolezci – keď sa hovorí o pokorení, dobýjaní hory. Z čoho to vyplýva?

Tieto termíny, ako aj vrcholový útok, majú korene v histórii. Prvé expedície a nielen na najvyššie vrcholy sveta organizovali väčšinou s výraznou podporou štátu a viedli ich často armádni velitelia. Bolo otázkou prestíže, ktorá krajina ako prvá „dobyje“ alebo „pokorí“ niektorú horu. Ale je jasné, že bez súzvuku s prírodou človek žiadny vrchol „nedobyje“ ani „nepokorí“. Za predpokladu vhodných podmienok, počasia a zdravia sa môžeme stať súčasťou krásnych okamihov na vrchole. Ale vždy s rešpektom a úctou.

Poznamenala táto udalosť váš pohľad na život, ovplyvní ho?

Určite áno, ale ako, na to si musím asi chvíľu počkať.

Začínajú sa Vianoce. Aké pre vás budú?

Stromček bude, ryba tiež... Ale aj spomienky. Nedajú sa hodiť za hlavu. Je to všetko ešte čerstvé...

Peter Kostelanský

Inštruktör horolezectva a skialpinizmu. Riaditeľ horolezeckej školy Encián. Má za sebou mnoho letných a zimných výstupov vo Vysokých Tatrách, Alpách, bol účastníkom prvej slovenskej horolezeckej expedície s výstupom na himalájsky vrchol Tilicho Peak (7 134). V bolívijských Kordillerách absolvoval výstupy na Pico Tarija (5 355), Pequeno Alpamayo (5 446), Cabeza del Condor (5 748), Huayna Potosi (6 107) a Sajama (6 553). Vystúpil na najvyšší vrchol Severnej Ameriky Mt. McKinley (6 194) s jeho následným zlyžovaním. Je ženatý, otec dvoch detí.